

JOHANNES JØRGENSEN SELSKABET

NYHEDSBREV

Sept. 2011

9. Årg.

Nr. 3

UDSIGTEN

I sidste nummer af Nyhedsbrevet bragte vi et billede af pensione Chiusarelli vist udefra med vinduerne til Johannes Jørgensens værelse angivne. Her bringer vi udsigten fra et af disse vinduer således, som Johannes Jørgensen dagligt har haft den for øje i årene 1912-15. Det er kirken San Domenico, hvor S. Katerinas hoved opbevares, som ses bag hustagene. Her havde digteren næsten daglig sin gang. Idag forhindrer høje fyrretræer udsynet mod bjergene, som han især i sine dagbøger beskriver malende og især dalen, som bredte sig lige nedenfor hans vinduer, og som dengang var opfyldt af små haver og et rigt blomsterflor har ændret sig, da man siden har opført et stort sportsstadion her og på den måde udnyttet dalens naturlige skråninger til publikumsbænke.

(Foto SH)

NYHEDSBREV

Medlemsblad for
Johannes Jørgensen Selskabet

Ansvh. red. **Stig Holsting**
Lykkesholms Allé 9 A,1.tv
1902 Frederiksberg C
Tlf. 8758 0303
Mob. 2129 0408
e-mail: stig.holsting@gmail.com
Kassererens e-mail:
mail@johannesjorgensenselskabet.dk
www.johannesjorgensenselskabet.dk
Bankkonto nr.: 1551 0010132908

Johannes Jørgensen Selskabet er et litterært forum til studium af digterens liv og forfatterskab. Selskabet arbejder nært sammen med Johannes Jørgensens Hus i Svendborg og andre litterære selskaber. Medlemskab koster 150 kr. om året. Hjemmeside: www.svendborg-bib.dk

Selskabets bestyrelse:

Stig Holsting, formand
Birgitte Karmann Roslev, næstformand.

Brogade 37, 1, 5700 Svendborg.
E-mail: bibkr@svendborg.dk
Tlf. 51553310

Ove Klausen, sekretær. Ottosminde 2, 8960 Randers. Tlf. 86404032.
E-mail: oklausen@fiberflex.dk

Henning Fink-Jensen, kasserer.
Krogmosevej 28, 2880 Bagsværd.
Tlf. 4444 8703

Andreas Holsting. Ved Klosteret 6, 2100 København Ø. Tlf. 31219609.
E-mail: andreas.holsting@gmail.com
Grafisk tilrettelæggelse: Kira Bierlich

Fra Johannes Jørgensens værelse på Pensione Chiusarelli i årene 1913-15 (så vidt vides det eneste eksisterende billede) som dannede rammen om hans bevægede liv under arbejdet med at skrive værket om den hellige Katerina af Siena. Han fortæller selv, at det var værelse nr. 23 – det nummer, som værelset endnu har og som de nuværende ejere endnu benævner ”Danskerens værelse”.

Fra Dagbog

21.10.1892

”Kunst bør bekæmpes med Kunst
– ikke med Politi.

Thi kun Aand kan uddrive Aand,
kun Erkendelse kan omvende Vilje.”

Billeder fra et velbesøgt (Golden Days) sommermøde i Møstings Hus, søndag den 11. september, hvor bl.a. Dr. Phil. Pil Dahlerup talte og sangeren Morten Koldt fortolkede tekster af Johannes Jørgensen.

(Foto A.H.)

EUROPÆISKE SYMBOLISTER

Introduktion til Johannes Jørgensens norske artikel om Stefan George

Af Anders Ehlers Dam

*phd, postdoc ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab,
Københavns Universitet*

Johannes Jørgensens imponerende litteraturkritiske indsats i begyndelsen af 1890'erne med den lange række anmeldelser og litterære essays i forskellige tidsskrifter og aviser var af afgørende betydning for, at den danske udgave af symbolismen fik så international en profil,

som det var tilfældet. Selvom den foregående naturalistiske strømning med Georg Brandes i spidsen ligeledes havde set sig selv som værende i samklang med tendenser i udlandet, var Johannes Jørgensen opsat på at præsentere symbolismen som en specifik europæisk bevægelse, der hen

over landegrænserne forenede forskellige landes digtning og kunst i intentioner og aspirationer, der mindede om hinanden. Johannes Jørgensen formulerede det senere således i *Mit Livs Legende*: "Imod dem, der en Gang havde kaldt sig Europæere, repræsenterede nu vi Europa."¹ Reaktionen i Johannes Jørgensen og symbolisternes brud med naturalismen var altså ikke en reaktion imod det internationalistiske i Brandes' idékompleks, men snarere forsøget på at fremhæve og bekræfte valgslægtskabet med et andet Europa. De litterære strømningers brydning var således ikke kun et spørgsmål om forskellige idéer og litteratursyn, men også en kamp om det europæiske, hvor ordet "Europa" fungerede som et retorisk redskab, der skulle hjælpe med at overbevise om relevansen og gyldigheden af det forsvarede litterære program.

I essayet om "Edgar Poe" (1893) – den amerikanske forfatter, som de franske symbolister oversatte og læste med stor veneration, og som Johannes Jørgensen følgelig overtog som en slags "urfader" til sin udgave af symbolismen – ser man allerede i de indledende sætninger et af flere eksempler på den danske digterkritikers brug af det internationale som figur i sin litteraturpolitik: "Omkring Aaret 1890 begyndte en ny Digtning Navne fra Europa at trænge sig ind over den danske Litteraturs Landegrænser. Fra Frankrig kom de ny Navne: Baudelaire, Verlaine, Mallarmé. Bag disse: en Skare af mindre Mænd og Værker. Over dem alle, hinsides dem alle, i fjærne Taager: Edgar Poe som en Høvdingeskikkelse."² Ligesom der var tradition for hos franskmændene, har Jørgensen droppet Edgar Allen Poes mellemnavn, og det er i det hele taget en "fransk" Poe, han frem-

stiller. Den alternative samtidskanon, som den fransk formidlede "Edgar Poe" er en slags udspring for, og som ifølge Jørgensens udlægning også former og farver den nyeste danske digtning, udgør, hvad han kalder "et nyt Europa".³ Dette nye Europa – symbolismens Europa forenet i protest mod fraværet af poetisk og mystisk sans – havde sit centrum i Paris, og det var da også primært franske forfattere, Jørgensen introducerede den danske læseverden for i sine banebrydende essays især i tidsskriftet *Tilskueren* (for eksempel Paul Verlaine, Stéphane Mallarmé, Charles Baudelaire, Joris-Karl Huysmans).

Der var dog også undtagelser fra den franske tendens i Johannes Jørgensens valg af internationale referencer. Et eksempel er en kort artikel, Jørgensen i 1893 forfattede om den tyske digter Stefan George. Den korte artikel, som stod at læse i det norske tidsskrift *Samtiden*, har ikke i eftertiden påkaldt sig opmærksomhed, og den er heller ikke blevet genoptrykt – hverken i Johannes Jørgensens udvalgte værker, i Carl Bergstrøm-Nielsens udvalg af kortere, ukendte tekster af Jørgensen (*Orion over Asissi og andre efterladte Arbejder*, København 1959) eller i Peer E. Sørensens udvalg af litteraturkritiske essays (*Essays om den tidlige modernisme*, Aarhus 2001). Artiklen, der ganske enkelt bærer titlen "Stefan George", kan da heller ikke siges at være et videre helstøbt stykke arbejde, og den vidner ikke om noget indgående kendskab til den tyske digter fra Jørgensens side. Den skal ikke desto mindre genoptrykkes i det følgende, eftersom den dog må siges at udgøre et sigende vidnesbyrd om Johannes Jørgensens enestående orientering i århundredeskiftets europæiske litteratur (i virkeligheden findes der en hel

serie af aldrig genoptrykte små artikler, anmeldelser og prosastykker fra aviser og tidsskrifter af Johannes Jørgensen fra den produktive periode i 1890'ernes første år, som engang burde samles i en selvstændig publikation). Samtidig er der med artiklen om Stefan George tale om et litteraturhistorisk meget interessant eksempel på receptionen af den elitære tyske digter uden for hjemlandet; faktisk var Johannes Jørgensen en af de første overhovedet, der uden for det tysksprogede område skrev om den senere så berømte George – et forhold, der blot understreger, hvor vidende Jørgensen var om, hvad der foregik i de andre europæiske landes litteratur og tænkning.

Martin A. Hansen mente, at symbolisterne omkring Taarnet var "den sidste Generation med vid europæisk Dannelse"⁴, og sandt er det i hvert fald, at et navn som Johannes Jørgensen ikke alene var en dansk forfatter og intellektuel, men del af et europæisk litteraturlandskab, og at dette perspektiv må inddrages i forståelsen af hans værk.

I tilbageblikket på det symbolistiske brud med naturalismen i *Mit Livs Legende* nævner Johannes Jørgensen netop Stefan George som et af eksemplerne på den fælles europæiske udvikling: "Hele Europa overgærede en Bevægelse, der bedst kan karakteriseres som en *Poesiens Revolte*, og for hvilken *Mercur de France* var Udtrykket i Frankrig, Stefan George og hans 'Blätter für die Kunst' i Tyskland, Heidenstams og Levertins 'Pepitas Bryllup' i Sverig. Længe nok havde man prædiket Hverdag og Graavejr for os – nøgternt Studium af nøgtern, helst hæslig Virkelighed."⁵ Stefan George ses altså som en del af "det ny Europa",

og artiklen i *Samtiden* kan opfattes om et led i den kæde af vigtige programmatisk introduktioner til udenlandske forfatterskaber, Johannes Jørgensen publicerede i disse år.

Ligesom Johannes Jørgensen herhjemme tæller Stefan George i Tyskland som den vigtigste repræsentant for en fransk inspireret symbolisme omsat til lokale forhold. Hvor de metafysiske og religiøse længsler farvede den jørgensenske symbolisme, er Stefan George mere i samklang med den æstetistiske tendens hos Stéphane Mallarmé, og Stefan George og hans disciple i George-Kreis søgte i formfuldendte digte at skabe "einer kunst für die kunst", som det hed med de karakteristiske små begyndelsesbogstaver i navneordene. Ligesom Johannes Jørgensen var Stefan George stærkt præget af Charles Baudelaire, hvis *Les fleurs du mal* (1857) han oversatte til tysk, endnu inden han udsendte den første digtsamling i eget navn.

Allerede som barn lærte den højt begavede Stefan George ud over græsk, latin, hebraisk, engelsk, fransk, hollandsk, italiensk og polsk (samt et privat sprog, han selv opfandt og skrev digte på) norsk og dansk. Han var en flittig oversætter af udenlandske digtere, og blandt de mange navne, han gjorde tilgængelig for et tysk læsepublikum var J.P. Jacobsen, som han – som den første i Tyskland – oversatte flere digte af.

Men udvekslingen gik også den anden vej, og selvom Stefan Georges betydning for dansk litteratur har været temmelig afgrænset, har den ikke været uvæsentlig. Receptionen af Stefan George herhjemme kan siges at afspejle udviklingen i Georges forfatterskab, som sædvanligvis inddeles i

en del fra 1890'erne og årene umiddelbart efter århundredeskiftet, der var præget af Georges år i Paris i miljøet omkring Stéphane Mallarmé, og som betegnes som symbolistisk og æstetisk; og en anden del, som er mere kulturkritisk, og hvor kunsten ikke blot skal være bestemmende for kunstværket, men skal sprede sig herfra og præge hele staten. Denne anden del af forfatterskabet var det, den unge Ole Wivel og hans venner sværmede for omkring år 1940 i den åndelige kreds "Ringene", der blev ledet af den i Danmark bosiddende østrigske bohème Fritz Waschnitzius.

Stefan George søgte i Tyskland ligesom Johannes Jørgensen herhjemme at fremstille symbolismen som en europæisk strømning. Han ønskede endda aktivt at realisere den som noget grænseoverskridende, hvilket blandt andet ses deri, at hans første tre digtsamlinger, *Hymnen* (1890), *Pilgerfarten* (1891) og *Algabal* (1892), udkom med henholdsvis Berlin, Wien og Paris som udgivelsessteder. Første nummer af Stefan Georges tidsskrift *Blätter für die Kunst* udkom i oktober 1892. Det blev udgivet som privattryk af Carl August Klein i Berlin. Johannes Jørgensen citerer i sin artikel samme Carl August Klein, der havde skrevet om Stefan George i *Blätter für die Kunst* andet nummer, december 1892. På titelbladet af *Blätter für die Kunst* hed det, at tidsskriftet havde "en sluttet læserkreds", der var indbudt af folkene bag det, og derved forsøgte man at distancere sig fra det kapitalistiske marked og den brede masses vulgære smag og generelle nivellering. Stefan George ønskede, at tidsskriftets udvalgte læsere skulle findes på tværs af landegrænserne. Den kosmopolitiske tankegang finder man hos George allerede i 1888, hvor han fra England i et

brev skriver, at han føler sig som "stadig mere kosmopolitisk"⁶, og da tidsskriftet er ved at blive planlagt, fortæller han, hvordan han ønsker at knytte skribenter fra både England og Frankrig til det, "so daß unsere mappe sozusagen die erste 'Internationale' einrichtung dieser art würde"⁷ – tidsskriftet og kredsen som en slags digternes Internationale i modsætning til arbejdernes, der var blevet stiftet i London i 1864. Ønsket om at knytte navne fra andre lande til tidsskriftet indbefattede også idéen om tekster på originalsprogene. Dette blev ganske vist ikke realiseret, men der var en del oversættelser i tidsskriftet, som nævnt blandt andet af J.P. Jacobsen. Også Taarnet var som bekendt meget internationalt anlagt og præsenterede i sin korte levetid de danske og nordiske læsere for en serie af interessante oversættelser.

Stefan George og *Blätter für die Kunst* virkning var konsekvent nok snarere at finde i det øvrige Europa end i hjemlandet. Et af de allerførste eksempler på interesse for Stefan George uden for Tyskland finder vi altså hos Johannes Jørgensen i de symbolistiske år før konversionen til katolicismen. Måske mødte de to jævnaldrende digtere endda hinanden, for Stefan George var på rejse til København i sensommeren 1890, hvor han besøgte en ven af polsk afstamning, den senere professor i slavisk ved Københavns Universitet, Stanislaus Rosznecki.⁸ Den polske ven kan have taget Stefan George med i Studentersamfundet – et forum, som også Jørgensen frekventerede. Flere af Georges digte fra denne tid blev til i København. Den polske ven tog sandsynligvis Stefan George med i Studenterforeningen – et forum, som også Jørgensen frekventerede. Under alle omstændigheder kendte Stefan George sidenhen

til Taarnet, som udkom i årene 1893-95, og fra Tyskland sendte han sine første bøger og sit eget eksklusive tidsskrift, *Blätter für die Kunst*, med posten til Johannes Jørgensen oppe i København. Stefan George debuterede i 1890 og grundlagde sit tidsskrift 1892.

Stefan George var faktisk allerede tidligere på året blevet nævnt i forbigående i en artikel af Georg Brandes i *Politiken* (12/6 1893) om Gustav Fröding⁹, før Johannes Jørgensen i september 1893 publicerede det lille essay om Stefan George i *Samtiden*. Brandes, der kun havde ringe sans for moderne lyrik, brød sig, som man kunne forvente, ikke om den "sære og vanskeligt tilgængelige" Georges digtning og hans "fornemme og kølige" symbolistiske tidsskrift. Stefan George, skrev Brandes, "mangler ganske Naivitetsens velgørende Gave."

Så talte Stefan Georges poesi mere til Johannes Jørgensen. I den norske artikel, der også har som ærinde at promovere forfatterens eget symbolistiske program som et tværeurøpæisk fænomen, udnævner han Stefan George til "fører" for "den yngste litterære bevægelse i Tyskland" og indsætter den tyske digter foran sig i kampen imod naturalismen. Stefan George har modtaget indflydelse fra fransk digtning, skriver Jørgensen, men er dog en meget germansk digter med rødder i romantikken. Det er stemningen og versenes æstetiske og suggestive kvaliteter, der er det centrale hos Stefan George, mener Jørgensen og giver en impressionistisk beskrivelse af hans digtekunst som "stemnings-forhekselse" og "en drømmeavlende opium". Johannes Jørgensens litteraturkritik var i sin primære impuls, sådan som det ses i

denne tekst, hverken bestemt af tematiske, biografiske eller sociologiske interesser, men var karakteriseret ved forsøget på gennem en poetiserende kritisk prosa at indfange og genfremstille det behandlede forfatterskabs samlede stemning eller tone. Således kan afsnittet, hvor Jørgensens tekst forvandles til en slags kritisk prosadigt, der beskriver Stefan Georges digtnings samlede indtryk, siges at være tekstens egentlige centrum.

Jørgensens artikel, der i *Samtiden* står trykt mellem artikler af Knut Hamsun og Sophus Michaëlis, diskuterer til indledning en anden tysk digter, Max Dauthendey, som kort forinden havde været omtalt i *Politiken*. Jørgensen skriver kritisk og polemisk om Dauthendey's såkaldte farvedigte, hvilket kan virke lidt tilfældigt, men efterfølgende kontrasteres der med Stefan George, og med sikker dømmekraft fremhæves George som det større talent.

Man hæfter sig i artiklen ved, at Johannes Jørgensen, næsten samtidig med at hans eget tidsskrift *Taarnet* skulle begynde at udkomme, omtaler Stefan Georges tidsskrift *Blätter für die Kunst*. Johannes Jørgensen var blandt de personer i Europa, Stefan George tilsendte numre af *Blätter für die Kunst*, så Jørgensen må have kendt udmærket til det. Det kunne være interessant engang at sammenligne *Taarnet* med det tyske tidsskrift, som uden tvivl, ved siden af de samtidige franske tidsskrifter, må have været en inspirationskilde i konceptionen af de danske symbolisters tidsskrift.

Johannes Jørgensens artikel om Stefan George afsluttes med oversættelsen af to digte: "Haverne lukker" og "Efteraar".¹⁰ I *Taarnet*, juli/september 1894, oversatte Johannes Jørgensen endvidere Stefan Ge-

orges digt "Af en Nattevagt".¹¹

Ud over artiklen fra 1893 har Johannes Jørgensen endnu en anden gang skrevet om Stefan George. Det drejer sig om en ganske kort tekst i anledning af Stefan Georges død i 1933, optrykt i *Omkring Axen Assisi-Salzburg* (1938).¹² I denne artikel beskriver Johannes Jørgensen, hvordan et telegram når ham om Stefan Georges død i Locarno i Schweiz. Ved læsningen af telegrammet kommer Johannes Jørgensen til at tænke på forskellige digte af den tyske digter, og han mindes den nu længst svundne tid, hvor han læste Stefan George: "Det var altsaa i Halvfemsernes Dage, i Symbolismens Gennembrudstid. I København udkom 'Taarnet', og nede fra Bingen sendte Stefan George, med Broderhilsen, sine *blaetter fuer die kunst* (ikke *Blätter*, og ikke *für* – og stadig med smaa Bogstaver). Nogle smaa, meget elegant udstyrede Hæfter – hvor mange kom der? Maaske ikke flere, end der kom Numre af 'Taarnet' – nu er de ivrigt efterstræbte og højt betalte af Bogelskere og Antikvarer. Jeg har dem ikke længer."¹³ Efterfølgende, fortæller Johannes Jørgensen, gled Stefan George ud af hans liv: Hvor den danske digter vendte sig mod katolicismen og en etisk livsfilosofi, forsøgte Stefan George at udbrede sin æstetistiske teori til staten. Men endnu i 1893, da Jørgensen skrev sin artikel om Stefan George til det norske tidsskrift, var de begge medlemmer af symbolismens europæiske "broderskab".

STEFAN GEORGE

For kort tid siden indeholdt Politiken en artikel om en ung tysk digter, hr. Max Dauthendey, samt et oversat stykke prosa fra hr. D's haand. Den fremmede skribent blev i Politiken karakteriseret som "Farvedigter", og denne betegnelse forklaredes derhen, at hr. Dauthendey ikke skildrede andet end de farveforestillinger, som de af ham iagttagne eller oplevede tildragelser ved association vakte i hans hjerne.

Som eksempler paa den tyske digters manér anførte Politiken et par urimede digte, hvori forskellige naturstemninger erklæredes at være opløste i farve. Et af disse digte, hvis emne var en syngende drossel, lød saaledes:

Purpur-øer i slumrende fjernhed.
Sølverne træer over maanegrøn eng.
Gyldne lianer op mod stjernerne.
Fra skjælvende verdener
synker luens dugg.

Forbindelsen mellem disse metalliske og flammende billeder og vor hjemlige drossels sørgmodige og rene fløiten er ikke nem at finde – eller rettere: er umulig at opdage for den, som ikke kjenner de rækker af forestillinger, gennem hvilke hr. Dauthendey er naet til sit ret forbausende resultat.

En paavisning af de skiftende led i denne idé-kjæde vilde have haft interesse for psykologien. Noget indtryk af drosselsang giver de citerede linjer neppe. Nærværende artikels forfatter vilde aldrig paa egen haand have gjettet dig-

tets betydning. Og selv med et fingerpeg i retning af, at her var tale om fuglesang, vilde det maanebeskinnede landskab i verset langt snarere lede tanken hen paa en nattergal.

Men det sømmer sig ikke at gaa strengt i rette med hr. Dauthendey paa saa lille et grundlag som de i *Politiken* anførte vers. Han befinder sig foreløbig i det ultraviolet, som ikke opfattes af menneskelige sanser; man maa da afvente hans nedstigen i det synlige spektrum.

Det er imidlertid interessant, at hr. Dauthendey er bleven nævnt herhjemme, thi der bliver derved en anledning til at omtale den yngste litterære bevægelse i Tyskland og særlig retningens fører, den høit begavede Stefan George.

Det unge Tyskland var endnu for nogle aar tilbage realistisk og naturalistisk, under sterk indflydelse af Zola og af Ibsen. I dramaet repræsenteres denne slegt af Sudermann og Gerhard Hauptmann, i romanen af Arno Holz, Johannes Schlaf og Heinz Tovote. Det er duelige skribenter med evne til at skabe en handling, skildre en person, male et interiør. Men sterk og oprindelig stemning finder man ikke hos dem. Og hvad er til syvende og sidst poesi andet end stemning?

Den reaktion mod naturalismen, som længst var begyndt indenfor det engelske sprogs grænser, og som i senere aar har skabt en række digterverker i det moderne Frankrig, forplantede sig langt om længe til Tyskland. I al stilhed forberedte nye digtere sig til at træde frem – digtere, som stod i nøie forbindelse med de samtidige litterære bevægelser i Frankrig, Belgien, Holland. Blandt disse unge poeter – til hvis tal ogsaa hr. Dauthendey hører – ragede især en frem – en, der af de andre naturlig anerkjendtes

som føreren – en, til hvem de saa op som til den, der véd veien og kjender maalet. Denne ene var Stefan George.

* * *

Stefan Georges verker foreligger endnu ikke i nogen offentlig udgave. Ligesom visse fornemme aander i det nyeste Frankrig ønsker han foreløbigt kun at vinde et mindre publikum for sig. Hans bøger – *Hymnen, Pilgerfahrten, Algabal* – er trykte i et ringe oplag og af forfatteren omsendte til de enkelte i Europa, af hvem han venter forstaaelse. Paa samme maade udgaar det tidsskrift – *Blätter für die Kunst* – gennem hvilket han og hans venner søger at udbrede deres anskuelser om poesi.

Man har i franske tidsskrifter villet aflede Stefan George og den med ham indvarslede nye tyske poesi af franske forudsætninger. Man har sagt, at Baudelaire og Verlaine her var overførte paa germanisk grund. Det er utvilsomt, at den unge tysker har følt sig styrket til at træde frem ved berøringen med nabolandets beslegtede aander. Men ligesaa utvilsomt er Stefan George udsprungen af den tyske digterstammes oprindelige rod, og hans væsentlige forudsætninger er at finde indenfor hans fædrelands grænser. Med rette hævder hr. C.A. Klein i en afhandling om Stefan George, at symbolismens urkilder rinder i den tyske romantik, og udpeger med skarpsyn Novalis som stamfaderen til tidens nyeste verker. Og hvad særlig Stefan George angaar, har hans poesi sine naturlige sidestykker i Wagners musik, Nietzsches filosofi, Klingers og Böcklins bildende kunst.

* * *

Der er derimod ingen lighed at finde mellem hr. Dauthendey's "Farvedigte" og Stefan Georges vers. Hr. Dauthendey er nærmest en

rytmisk prosaist, Stefan George tænker og føler i metrum og rim. Hans digtning gjør, for det første, et indtryk af ren og egte poesi.

Den virker dernæst yderst originalt. Hermed menes ikke, at den i ydre form frembyder en og anden særhed. Men man føler i disse tre digthefter, som er Stefan Georges verk, en ganske eiendommelig og egenraadig sjæl, der udtrykker sig i suveræn og selvskabt form.

Denne form kan i sit princip minde om Mollasmés [Mallarmés] ordmusik, om Verlaines suggestive kunst. Den er mere musikalsk end malende, virker mere ved det, der anes, end ved det, der siges. Som C.A. Klein har udtrykt det: "hele vers synes at tilhøre et andet sprog og sætter læseren i sælsom uro. Man føler jubel og sorg, nat og lys, uden at begreberne nævnes. Alt løber ud paa at frembringe hin store samklang, hvori ordene virker ophidsende som berusningsmidler."

Som en drømmeavblendende opium er netop denne poesi. Versene bugter sig med sære sving som røgsøilerne fra et kar med brændende virak. Som bag en taage ser man usikre syner, vage væsener, skikkelser fra en verden over skyerne eller i havdybet. Man fanger forgjæves efter disse drømmebilleder, søger til ingen nytte at trænge gennem taagen. Man skal sidde stille og lytte i andagt. Og da gribes man af den ordmusik, der bærer Stefan Georges dunkle og dæmrende digtning. Disse ofte uforstaaelige eller kun halvklaare vers har en evne til at synge sig ind i ens bevidsthed. De hjem søger en i tause timer, og man griber sig selv i at gaa midt paa gaden, reciterende halvhøit en af disse besynderlige rytmer. Man husker Stefan George som man husker Heine, Poe, Baudelaire. Der er trolddom i hans vers,

stemnings-forhekselse og en magt, som den de gamle tillagde visse runer. Hvo, der fordrer mere – fordrer klarhed, skarpe skikkelser, kærligt syn – bør huske følgende ord af Goethe: "Naar der ikke gennem fantasien opstod ting, som for evigt er forstanden problematiske, saa var der overhovedet ikke meget ved fantasien."

* * *

Stefan Georges digtning lader sig vanskeligt løsrive fra det sprog, med hvis lyd den saa inderligt er sammenvokset. For at give "Samtidens" læsere leilighed til at nærme sig en betydelig fremmed digter, er der imidlertid i det følgende forsøgt en oversættelse af to mindre Stefan Georgeske digte:

Efteraar

Brister der balsamdraaber
af ved i træer og hegn?
Gløder en himmel som vin
over den høstlige egn,
rødgul og isprængt med kobber,
sælsomt grønt og karmin?

Hvo nærmer sig den, der fremmed
i navnløs ensomhed græder?
Et sus af en blysom vind,
et barn i dunkelblaa klæder,
en duft af roser fra hjemmet
i solens døende skin.

Langs blinkende hækkes baand,
til knitren af muldrende blade
og lyse trætoppes sang,
vandre vi haand i haand,
tause og eventyrglade,
med henrykt dvælende gang.

Haverne lukker

Tidlig skumring lavt langs jorden bølger,
emmer dammens dunkle ruder;
taagesløret tyst og varsomt dølger
lykkelige marmorguder.

Blege blade hvirvles imod graven,
roser, dahlier, levkøier;
som en dunkel duftmusik er haven,
der mod mossets søvn sig bøier.

Hede maaner gjennem porten svandt,
Er dit haab dit hele eie?
Binder dig endnu det baand, hun bandt,
Pilgrim foran livets veie?

[Johannes Jørgensen: "Stefan George",
i: Samtiden. Populært tidsskrift for literatur og samfundsspørgsmaal, udgivet af Gerhard Gran, årgang 4, Bergen, John Griegs forlag, 1893, s. 326-330. – Man kunne forresten tro, at Johannes Jørgensen efterlignede Stefan George, når han i artiklen skriver navneordene med lille, men det gælder for store dele af tidsskriftet Samtiden, at denne stavemåde følges, så der synes ikke at være en sammenhæng med emnet for artiklen.]

¹ Johannes Jørgensen: *Mit Livs Legende*. 2. bog: *Taarnet*. København/Kristiania 1916, s. 39.

² Johannes Jørgensen: "Edgar Poe" [1893], optrykt i: Johannes Jørgensen: *Essays om den tidlige modernisme*. Ved Peer E. Sørensen. Aarhus 2001, s. 13.

³ Johannes Jørgensen: "Edgar Poe", s. 13.

⁴ Martin A. Hansen: "Eumeniderne", i: *Tanker i en Skorsten*. København 1956, s. 184.

⁵ Johannes Jørgensen: *Mit Livs Legende*. 2. bog: *Taarnet*, s. 38.

⁶ Brev til Arthur Stahl, 5.-14.8. 1888. Citeret efter: Karlhans Kluncker: *Blätter für die Kunst. Zeitschrift der Denkerschule Stefan Georges*. Frankfurt a.M. 1974, s. 16.

⁷ Brev til Arthur Stahl, 1.12. 1888. Citeret efter: Karlhans Kluncker: *Blätter für die Kunst. Zeitschrift der Denkerschule Stefan Georges*, s. 16.

⁸ Om Stefan Georges betydning i Danmark og Norden, se: Steffen Steffensen: »Stefan George und seine Wirkungen in Skandinavien«, i: Nerthus. Nordisch-deutsche Beiträge, Bind 2, 1969, s. 52-78; og: Heinrich Anz: »'Poesiens Revolte: Die Revolution der Poesie.' Stefan George, Max Dautheney, Johannes Jørgensen im Wechselspiel von skandinavischen und deutschen Literaturzentren des Fin de siècle«, i: Text & Kontext. Zeitschrift für germanistische Literaturforschung in Skandinavien, årgang 21, hefte 2, 1998, s. 256-74.

⁹ Georg Brandes: »Gustaf Fröding« [1893], optrykt i: *Samlede Skrifter*. Bind 3. København 1900, s. 670-673.

¹⁰ "Haverne lukker" er genoptrykt i: Johannes Jørgensen: *Orion over Assisi og andre efterladte Arbejder*. Ved Carl Bergstrøm-Nielsen. København 1959, s. 153.

¹¹ Senest er Stefan George oversat til dansk i en mærkværdig amatørudgivelse: Stefan George: *Den døde stad*. Digte i udvalg. Oversat af Madeline Rundsten. København 2009.

¹² Johannes Jørgensen: "Stefan George", i: *Omkring Axen Assisi-Salzburg*. København 1938, s. 86-88.

¹³ De originale eksemplarer af *Blätter für die Kunst* (således stavedes navnet faktisk på tidsskriftets titelbladet) og Stefan Georges tidlige digtsamlinger står endnu i høj kurs. I et tysk internetantikvariat kunne man, da nærværende artikel blev affattet, endda finde Johannes Jørgensens eksemplar af Stefan Georges anden digtsamling *Pilgerfahrten i førsteudgaven fra 1891* (trykt i blot 100 eksemplarer) – ifølge beskrivelsen med "originalt pergamentomslag" og med ordene "Johannes Jørgensen August – 93" skrevet forrest i bogen – udbudt til en pris af 1.600,00 €.

Sienarejsen

20 veloplagte medlemmer af Johannes Jørgensen Selskabet rejste i begyndelsen af oktober til Siena for at søge sporene efter den danske digter i byen, hvor han opholdt sig i årene 1912-15 under arbejdet med at skrive bogen om den hellige Katerina af Siena. Gruppen er her fotograferet foran Hotel Chiusarelli, hvor digteren boede i værelse nr. 23. Til venstre for døren anes mindepladen, som fortæller om hans ophold her.

Generalforsamling

lørdag den 5. november kl. 12
på Svendborg Bibliotek.

ISSN 1603-2098